

Nepoštovanje obaveze uzdržavanja od diskriminacije u javnom životu

Društvo okovano predrasudama

U razvijenim društvima zaštita od seksualnog uznemiravanja vremenom je postala svakodnevni test društva, ističe Biljana Stanojević i napominje da se ovaj oblik diskriminatorskog ponašanja najčešće sreće u odnosu profesor-studentkinja i rukovodilac-zaposleni. U pitanju je jedan mačistički princip, muškarcu je dozvoljeno da priča viceve, da pljusne ženu po zadnjici, da je ucenjuje i to je postalo sastavni deo života - podvlači Biljana Stanojević i dodaje da seksualno nisu uznemiravane same žene, već svi koji su slabi - zatvorenici, maloletnici, studenti, žene na radu, gej populacija, što je tri četvrtine populacije na zemlji. Više od pola planete trpi jedan odnos koji je neprijatan - naglašava predsednica Centra „Pradok“ i dodaje da je sada čest slučaj da i žene na položaju šefa ili direktora seksualno uznemiravaju muškarce.

BROJEVI

Što se osoba sa invaliditetom tiče, prema podacima organizacija invalida, u Srbiji ima oko 14.500 telesnih invalida, a u Beogradu ih je više od 4.000. Javni prevoz je nedostupan za 52 odsto osoba sa motornim oštećenjem, trgovina za 53 odsto, javna telefonska govornica za 37, dok pošta, opština ili MUP nisu dostupni za 35 odsto intervjuisanih ljudi. U nedavnom istraživanju o broju osoba sa invaliditetom u Srbiji, bez Kosova i Metohije, sociolog Srećko Mihailović izneo je procenu da u Srbiji živi između 350.000 i 480.000 osoba sa invaliditetom i posebnim potrebama, ili 4,5-6,4 odsto ukupnog stanovništva. Uobičajene svetske procene kreću se od sedam do deset odsto populacije.

Kao najrečitiji primer diskriminacije osoba sa invaliditetom ističe slučaj porodice Čolić, kojoj polovinom januara ove godine nije bilo dozvoljeno da uđe u supermarket „Keš end ker“ sa četvorogodišnjim detetom koje je invalid. Objašnjenje za ovakav potez bilo je to što po pravilniku kuće nije predviđeno da bilo koja druga kolica, osim onih za kupovinu, budu u objektu. Usledilo je izvinjenje kompanije, a potom i izmena pravilnika. Sećamo se i slučaj da osobe u invalidskim kolicima nije dozvoljen ulazak u studiju jedne novosadske televizije i učesće u kvizu iz bezbednosnih razloga, jer scenografija ne bi mogla da izdrži teret kolica!

Lepojka Mitanovska, pred-

sednica nevladine organizacije „Iz kruga“, udruženja za podršku ženama i deci invalidima koji su preživeli nasilje, diskriminaciju i izolaciju, objašnjava da postoji podela na institucionalnu i vaninstitucionalnu diskriminaciju invalida, odnosno onu koju osoba sa invaliditetom doživljava od prolaznika na ulici, zatim od onih koji nude javne usluge, kao i od strane institucije u koju dođe da završi posao ili da zatraži pomoć.

„Diskriminacija počinje već od porodice, koja svog člana ne doživljava kao sebi ravnog i ne podstiče ga da ide u školu i bira zanimanje“. Mitanovska ističe da nema obdaništa koje će primiti dete sa invaliditetom, dok se tek poslednjih godina radi na „pristupačnosti osnovnih škola“. Malo je specijalnih škola za telesne invalide, što je jedna vrsta getoizacije, a ne postoji ni pristupačnost srednjih škola i fakulteta.

Daju se objašnjenja da će to štetiti drugoj deci, jer imaju neugodan vizuelni efekat gledajući invalida, da će samom detetu sa invaliditetom to biti stresna situacija, jer će druga deca da ga vređaju, kao i da nema adekvatnog kadra koji će se baviti problemom deteta - rekla je Mitanovska i ukazala na to da osebe sa invaliditetom teško dolaze do posla. Invalidi su najsiromašniji među siromašnima. Mesečna primanja za pomoć i negu iznose od četiri do šest hiljada dinara, a malo njih ima mogućnost da dobije penziju jer nije bilo zaposleno. Jedan od krupnijih problema je to što ima dosta invalida koji žive sami, a nema institucija koje će im pomoći, pošto kućna nega postoji samo za starije od 65 godina.

Kao oblike vaninstitucionalne diskriminacije Mitanovska ističe da nijedna TV kuća, osim BK, nema emisiju za gluve i nagluve, što ukazuje na to da je invalidima onemogućen pristup informacijama. Onemogućen im je i pristup javnim objektima i površinama, a posebno je otežano kretanje ulicama. U zgrade vlade i parlamenta ne može da se uđe sa kolicima. Uvek se kaže da nema para - objašnjava Mitanovska i dodaje da slepi i slabovidni ne mogu čak ni da glasaju jer ne postoje glasački listići na Brajevoj azbuci.

Posebno su teški problemi ukrštene diskriminacije, kao što je problem izbeglica invalida koji nemaju mogućnost da se zaposle, nikakve druge izvore prihoda, niti zdravstveno osiguranje,

nemaju pravo da se prijave za boravište, a zatim ni pravo na ortopedsku pomagala. Što se tiče položaja žena invalida, Mitanovska ističe da se uobičajeno smatra da ženska osoba sa invaliditetom ne može da ispuni svoju društvenu ulogu kao majka, domaćica, neko ko brine o porodici. Dešava se da se žene koje su slabog materijalnog stanja bez invaliditeta udaju za osobu sa invaliditetom koja je dobrog materijalnog stanja, kaže Mitanovska, ali obrnute situacije nema i ukazuje na to da se često dešava da otac napusti porodicu kada majka dobije dete sa invaliditetom jer misli da je to njena greška.

Osebe sa invaliditetom često ne prepoznaju nasilje i diskriminaciju, pošto imaju svest da sve što im se dešava, dešava im se zato što to tako treba. Mitanovska ističe da su u udruženju „Iz kruga“ imali slučajeve da su invalide vezivali za šporet, radijator, stavljali ih u štalu ili obor, jer su oni sramota, porodica ih se stidi, „to je božja kazna“, a za sedam godina postojanja udruženja, prijavljena su i četiri slučaja silovanja. U Vranju je čak bio slučaj da je porodica izolovala dečaka sa invaliditetom u jednoj sobi, tako da on nikada nije video svetlo dana!

HIV/AIDS

U javnom prevozu ne postoje rampe za osebe sa invaliditetom, a nijedan javni toalet u gradu nije prilagođen osobama sa invaliditetom. Kakav je odnos društva prema osobama sa invaliditetom možda najbolje pokazuje nedavno istraživanje koje je sprovelo nekoliko nevladinih organizacija iz Novog Sada. Istraživanje je pokazalo da 30 odsto anketiranih građana ne bi prihvatilo da radi sa osobama sa invaliditetom, 15 odsto ispitanih ne bi pristalo da živi u istoj zgradi sa tim osobama, dok čak 80 odsto ispitanih ne bi pristalo da im se dete ili rođaci venčaju sa osobom sa telesnim oštećenjem ili oštećenjem vida, a 55 odsto ispitanika u svoju porodicu ne bi prihvatilo gluvu osobu. Krv od osebe sa invaliditetom ne bi prihvatilo 26 odsto ispitanika.

Jednu od grupa izloženih diskriminaciji čine osebe koje žive sa HIV/AIDS. U svetu je oko 40 miliona ljudi zaraženo HIV virusom, svake godine se inficira oko pet miliona osoba. Najveća svetska stopa rasta HIV infekcije je u regionu centralne Azije i istočne Evrope. U Srbiji ima 1.805 registrovanih osoba koje su HIV po-



Da li je diskriminacija „božija kazna“: Lepojka Mitanovska

zitivne. Na Beograd otpada oko 80 odsto slučajeva. Ranko Petrović, zvaničnik Programa UNAIDS za osebe koje žive sa HIV/AIDS, kaže da je u porastu broj osoba inficiranih heteroseksualnim putem, a u porastu je i broj slučajeva nepoznatog uzročnika. Kako objašnjava Petrović, dolazi do feminizacije epidemije: odnos je na početku bio četiri muškarca naspram jedne inficirane žene, dok je danas 2,6:1 u korist muškaraca.

DECA

Po njegovim rečima, u Srbiji nijedan slučaj diskriminacije nije dobio epilog na sudu. Iako postoje službe za socijalnu pomoć, socijalni radnici se ne bave osobama sa HIV/AIDS. Petrović ističe da se kao glavni problemi sa kojima se suočavaju ova lica ističu nezaposlenost, pristup terapiji, posebno u banjama, nepružanje stomatoloških usluga, visoka cena i nestasica lekova, zatim nepostojanje testa na rezistentnost, odnosno osetljivost na lekove, ali i neprijavlivanje slučajeva diskriminacije, usamljenost, odbacivanje porodice, prijatelja, rodaka, društva, kao i needukovanost lekara o načinima prenošenja infekcije. Posebno su ozbiljni slučajevi diskriminacije dece koja su zaražena HIV virusom

ili čiji roditelji žive sa HIV/AIDS. Krajem septembra prošle godine, sedmogodišnja devojčica iz Užica suočila se sa izolacijom pošto su roditelji njenih školskih drugova saznali da su joj otac i majka HIV pozitivni. Iako sama devojčica nije zaražena, prava pomnetna je nastala kada je jedan od roditelja odlučio da ispiše dete iz škole. Sličan slučaj dogodio se i u Kragujevcu sredinom prošle godine. U Beogradu je pre dve godine zabeležen slučaj da je dečak prva četiri razreda osnovne škole proveo izolovan od svojih vršnjaka, jer je HIV pozitivan. Bez uticaja je ostala činjenica da dečak nije oboleo od AIDS, kao i da je koncentracija virusa kod njega na nuli.

Zabeležen je slučaj i u Podgorici septembra 2001, kada su roditelji 20 učenika zapretili da će blokirati ulaz u osnovnu školu, ukoliko Ministarstvo prosvete ne poništi odluku da se dete koje živi sa HIV virusom pridruži ostalim đacima. Slučaj je rešen tako što je dete prebačeno na drugu školu. Suočena sa izolacijom i odbacivanjem društva i okoline, ova deca se pretvaraju u asocijalne osebe, ali i u osebe bez školskog obrazovanja. Verovatno najbolji komentar na njihov položaj dala je bačka jednog takvog deteta, koja je rekla da se dete „prevara u malog osvetnika“.

Sedmogodišnja devojčica iz Užica suočila se sa izolacijom pošto su roditelji njenih školskih drugova saznali da su joj otac i majka HIV pozitivni. Iako sama devojčica nije zaražena, prava pomnetna je nastala kada je jedan od roditelja odlučio da ispiše dete iz škole